

**НАУКОВА СУТНІСТЬ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ
ДИЗАЙНУ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ**

В.Л. МАЛІНкіНА, старший викладач кафедри іноземних мов
Київський національний університет технологій та дизайну
E-mail: malinkina.valentina@i.ua

Анотація. У статті охарактеризовано сутність та структуру готовності майбутніх викладачів дизайну до професійного саморозвитку. Визначено, що професійний саморозвиток педагога є необхідною умовою, засобом та критерієм становлення професіонала в процесі навчання. Процес формування готовності до професійного саморозвитку майбутнього викладача дизайну має свою неповторну специфіку та полягає у розвитку особистості, яка володіє творчим мисленням, інтелектом, професійною самостійністю, здатна руйнувати те, що вже стало загально визнаним, вміти приймати гнучкі рішення у складних життєвих ситуаціях. Важливим фактором, що сприяє ефективності формування готовності до професійного саморозвитку майбутнього викладача дизайну є формування у студентів мотиваційно-ціннісного відношення до педагогічної діяльності. Процес формування мотиваційно-ціннісного відношення надзвичайно складний та пов'язаний з особистісними перетвореннями майбутнього викладача – зміною цінностей, мотивацій, здібностей досвіду спілкування, діяльності та поведінки. Практичною ціллю майбутньої педагогічної діяльності є підтримка та посилення інтересу до обраної професії. Активний професійний саморозвиток суб'єктів освітнього процесу виступає критерієм розвиненості навчального закладу, а готовність до діяльності розвивається на основі засвоєння загальних та професійних знань, формування необхідних для виконання діяльності умінь та навичок, удосконалення сформованих професійно значущих якостей особистості, здібностей, важливих для майбутньої професійної діяльності. Формування готовності до професійного саморозвитку майбутнього викладача дизайну безпосередньо пов'язане з самопізнанням, самоосвітою, саморегуляцією та самооцінкою.

Ключові слова: саморозвиток, професійний саморозвиток, готовність до професійного саморозвитку.

Актуальність (Introduction). Педагогіка вищої школи останнім часом звертає свою увагу на те, що якість професійної освіти залежить від духовно-моральної атмосфери вищого навчального закладу, тобто, характеру взаємовідносин у студентському середовищі, стилю педагогічного спілкування та взаємодії в навчанні, у спільній науково-дослідницькій та творчій діяльності, неформальному спілкуванні між викладачами та студентами.

Сучасне суспільство відчуває гостру потребу у компетентних та творчих фахівцях з високим рівнем професіоналізму, професійної культури та творчої активності.

Тому, особлива увага приділяється підготовці майбутнього фахівця дизайнера, який би міг поєднувати фундаментальність базових знань з інноваційністю мислення. Саме дизайнер формує вигляд предметів, з якими людина має безпосередній контакт, і саме дизайнерська думка керує створенням образу просторового середовища, де людина живе, відпочиває, трудиться, творить.

Проблему формування готовності до професійного саморозвитку більшість науковців розглядають як «готовність до діяльності». На думку вчених, готовність особистості до діяльності супроводжується станом мобілізації всіх особистісних підструктур, що забезпечують виконання цієї діяльності [6].

Вища школа, вирішуючи конкретне завдання підготовки спеціалістів у сфері дизайну, здібних виконувати свою професійну діяльність в нових умовах, повинна формувати такі якості особистості, як системне наукове мислення, інформаційна культура, творча активність, висока моральність. Ці якості мають знайти своє відображення в професійній готовності випускника ВНЗ.

Традиційний погляд на зміст навчання, його роль і місце у підготовці майбутнього викладача дизайну потребують суттєвої переоцінки та уточнення. Сьогодні професійне навчання повинно орієнтуватись на особистість з розвиненим творчим мисленням, здібної до само зміни, самовдосконалення та саморозвитку. Але, насправді, більшість студентів не вміють правильно організувати свій саморозвиток та самоосвіту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Проблема професійного саморозвитку особистості є предметом досліджень як вітчизняних так і зарубіжних вчених. Так, дослідженням проблеми професійного саморозвитку займалися Сократ, Демокрит, Ж.Ж.Руссо, М.Монтессорі; принципи професійного саморозвитку досліджували Я.Коменський, І.Песталоцці, К.Ушинський, А.Макаренко, В.Сухомлинський та ін.; А.Алексєєв, В.Лозовий, Л.Сідак, Л.Виготський, В.Безрукова, В.Вакуленко, Н.Гавриш, О.Глузман, А.Деркач, І.Зязюн, Н.Кузьміна, В.Сластьонін, Є.Шиянов, А.Щербаков у своїх наукових працях досліджували проблеми професійного розвитку та саморозвитку; Г.Артемчук, С.Гончаренко, А.Грецов, В.Кремень, А.Маркова у своїх роботах досліджували процеси оновлення професійної освіти; питання професійного саморозвитку педагога висвітлено у наукових працях В.Вітюка, Ю.Рєви, О.Остапчука та ін.; теорія організації навчального процесу у вищій школі представлена у працях В.Андрущенка, А.Вербицького, Л.Пуховської, Н.Чибісової та ін., особистісний та професійний саморозвиток досліджували М. Гінзбург, Е. Зеєр, І.Зимня, І.Краснощок та ін., питання самоосвіти та самовиховання майбутніх педагогів розкрито в наукових роботах Є.Белозерцева, М.Боритко, Н.Бружукова, В.Денисенко, Л.Коржова, Ю.Кулюткіна, О.Кучерявого, Л.Мітіної, В.Сироти, В.Сластьоніна, Т.Шамової; реалізацію особистісно-орієнтованого підходу досліджували І.Бех, Є.Бондаревська, В.Зайцев, О.Пехота, В.Серіков, С.Подмазін, І.Якиманська; психологічні аспекти саморозвитку особистості аналізували Н.Бітянова, С.Максименко, Б.Мастеров.

Мета (Purpose). На думку більшості сучасних вітчизняних науковців, становлення професіонала можливе лише в результаті єдності як професійного, так і особистісного розвитку. Простежуючи особливості саморозвитку особистості як суб'єкта діяльності, дослідники акцентують увагу на значенні саме професійної діяльності як оптимального чинника її творчого саморозвитку.

Професійна діяльність викладача у галузі дизайну є складною, ієрархічно побудованою, багаторівневою і динамічною структурою, з великими можливостями переходу від рівня до рівня, яка характеризується сукупністю основних параметрів – продуктивність, якість, надійність[5].

Майбутній викладач дизайну у процесі навчання у ВНЗ повинен навчитися не лише самостійно конструювати та виготовляти одяг, а й знати історію моделювання одягу, методику прогнозування модних тенденцій, а також професійну педагогіку та психологію, комп'ютерний дизайн, логіку та закономірності побудови конструкції, структуру формотворення та моделювання; володіти навичками ведення наукової та пошуково-дослідницької роботи, які дозволять знаходити оптимальні способи вирішення існуючих виробничих проблем у майбутній професійній діяльності та, які є показниками якості та рівня їх професійного саморозвитку [4].

Тож, готовність майбутнього викладача у галузі дизайну до професійного саморозвитку ґрунтується не лише на засвоєнні певних знань, але й на формуванні загально педагогічних умінь та їх готовності до постійної самоосвіти, що є основою саморозвитку особистості майбутнього педагога.

Отже, **метою** даної статті є визначення наукової сутності готовності до професійного саморозвитку майбутніх педагогів, викладачів дизайну.

Методи (Methods). Проблему формування готовності до професійного саморозвитку більшість науковців розглядають як «готовність до діяльності». На думку вчених, готовність особистості до діяльності супроводжується станом мобілізації всіх особистісних підструктур, що забезпечують виконання цієї діяльності [6].

Науковці вважають, що готовність з позиції особистості пов'язана з усвідомленням особистістю власних потреб. Вона передбачає активність та здійснює вплив на формування оптимальної працездатності людини, продуктивність діяльності, в цілому, є передумовою успішної діяльності [1].

Готовність містить у собі різні настанови на усвідомлення педагогічної задачі, моделі ймовірної поведінки, визначення спеціальних способів діяльності, оцінку власних можливостей у їхньому співвідношенні з майбутніми труднощами й необхідністю досягнення певного результату [7].

Розглянемо види готовності, які виокремлюють М.Дьяченко та Л.Кандилович.

Завчасна (загальна або тривала) готовність, вчені розглядають як заздалегідь сформовані установки, знання, навички, уміння, досвід, якості і мотиви діяльності.

На основі завчасної готовності відбувається поява стану готовності до виконання тих, або інших поточних завдань діяльності.

Тимчасова (ситуативна) готовність – це динамічний, цілісний стан індивіда, внутрішня спрямованість на відповідну поведінку, змобілізованість усіх сил на активні та доцільні дії. Її виникнення і формування визначаються бажанням досягти успіху, усвідомленням задач, розумінням відповідальності, встановленням плану майбутньої роботи [1].

Аналізуючи психолого-педагогічну літературу, ми дійшли висновку, що розуміння поняття «готовність до професійного саморозвитку» вченими визначається по-різному.

Г.Ільїна розглядає це поняття як складно-структуроване особистісне утворення, яке завдяки встановленню нових зв'язків між певними особистісними підструктурами, забезпечує необхідні внутрішні умови для успішного професійного саморозвитку особистості [3].

Готовність до професійного саморозвитку О.Пехота визначає як утворення, що забезпечує необхідні внутрішні умови для успішного професійного зростання. Усвідомлюючи свій рівень готовності, студент прагне його підвищити, він коригує процес власного розвитку шляхом розроблення та втілення індивідуальної програми професійного саморозвитку [8].

На думку П.Харченко, готовність до професійного саморозвитку – це внутрішньо-цілісне поєднання всіх структурних складових психіки особистості, спрямоване на її конструктивну взаємодію із зовнішнім світом шляхом отримання особистісно-значущого й адекватного вимогам соціуму результату професійної діяльності, що є процесом, котрий не обмежується змістом набутого досвіду, а ґрунтується на актуалізованому прагненні до особистісного та професійного зростання [9].

Такі вчені, як М.Дьяченко, Л.Кандилович, К.Платонова, В.Серикова, поняття «готовності» розглядають в контексті «готовності до діяльності». Поняття сутності «готовності до діяльності» в психолого-педагогічній літературі науковцями визначається по-різному. З однієї сторони, готовність розглядається як інтегральне особистісне утворення, система якостей особистості, що забезпечує результативність діяльності спеціаліста, виконання ним певних функцій; з іншої сторони, готовність розглядається як функціональний стан, що визначає успішність виконання професійних дій.

На думку Л.Андрєєва, Я.Коломенського, В.Шадрикова, викладач супроводжуючи студента в процесі отримання ним знань та формуванні професійно необхідних умінь, повинен постійно націлювати увагу студентів на необхідність додаткової ефективної самостійної роботи, це зможе розвинути в них уміння самоосвіти та сформує мотивацію формування готовності до професійного саморозвитку.

Практика роботи у ВНЗ з підготовки майбутніх викладачів дизайну вказує на те, що в основному навчальний процес зорієнтований на підвищення компетентності майбутнього професіонала, однак, при цьому недостатньо враховується індивідуальна своєрідність професійного саморозвитку студента протягом усього життя.

В дослідженнях А.Вирщікова, В.Ільїна, Н.Сергєєва, В.Серікова, А.Саранова готовність особистості до певного виду діяльності розглядається в єдності трьох складових її компонентів: мотиваційно-цільового, змістовного та процесуального.

Г.Ільїна в своєму дослідженні готовності до професійного саморозвитку, в перший компонент готовності включає особистісні якості, що визначають направленість майбутньої діяльності та забезпечують її дієвість та інтенсивність на основі ефективного функціонування механізмів волі. В той же час. В само розвиваючій діяльності вольові зусилля відіграють важливу роль, вимагають спеціальних дидактичних засобів та внутрішньо особистісних умов для їх здійснення, що дозволяє властивостям особистості, обумовлені діями вольових механізмів (самоконтроль, самодисципліна, наполегливість в досягненні цілей) виділити в самостійний компонент готовності до професійного саморозвитку [2, с.12].

Основними структурними елементами готовності особистості студента до професійного саморозвитку є стійка професійна мотивація, орієнтація на цінність самореалізації в професійній діяльності, відповідальність за свій подальший розвиток, система професійних знань, навичок та вмій, навичок само розвиваючої діяльності. самодисципліна, наполегливість у досягненні цілі, самоконтроль, емоційно позитивний досвід особистості по проектуванню та організації процесів саморозвитку [2, с.12-13].

Вивчення наукової літератури та аналіз педагогічного досвіду показує, що в процесі навчання майбутнього викладача дизайну потрібно спонукати студента до саморозвитку.

Для цього студент займає позицію активного помічника викладача і намагається під керівництвом педагога досягнути способи вивчення дисциплін на основі тих методик, які найбільш глибоко розкривають його індивідуальну готовність до саморозвитку.

Відмінною рисою саморозвитку особистості є наявність в педагогічному процесі направленості на самостійне перетворення суб'єкта діяльності самими ж суб'єктом (А.Леонтьєв, Б.Ломов, Л.Божович).

Студенти під керівництвом викладача, враховуючи корективи, які вносяться в їх самостійну пізнавальну та само розвиваючу діяльність, успішно самостійно досягають необхідно рівня готовності до професійного саморозвитку.

Результати (Results). Таким чином, ми визначили, що активний професійний саморозвиток суб'єктів освітнього процесу виступає критерієм розвиненості навчального закладу, а готовність до діяльності розвивається на основі засвоєння загальних та професійних знань, формування необхідних для виконання діяльності умінь та навичок, удосконалення сформованих професійно значущих якостей особистості, здібностей, важливих для майбутньої професійної діяльності.

Формування готовності до професійного саморозвитку майбутнього викладача дизайну безпосередньо пов'язане з самопізнанням, самоосвітою, саморегуляцією та самооцінкою.

На нашу думку, ефективність здійснення професійно-педагогічної діяльності залежить від рівня становлення професійної самосвідомості студента, якого він досягає в процесі навчання.

Висновки і перспективи (Discussion). Аналізуючи результати дослідження, можна зробити висновок, що формування готовності до професійного саморозвитку майбутнього викладача дизайну є однією із важливих цілей навчальної діяльності у ВНЗ. Студент повинен не тільки отримувати знання під час навчального процесу, а також навчитись самостійно «добувати» їх.

Ми вважаємо, що основними напрямками формування готовності до професійного саморозвитку майбутнього викладача дизайну є самовиховання і формування якостей, необхідних для успішної професійної діяльності, підвищення рівня професійної самостійності та відповідальності, розвиток навичок інноваційного та критичного мислення, етичний, естетичний та духовний саморозвиток.

Якісні зміни свідомості особистості в процесі її діяльності неодмінно призводять до саморозвитку та самовиховання, що є основою формування професійної направленості людини.

Отже, готовність майбутнього викладача дизайну до професійного саморозвитку це невід'ємна частина і найважливіша умова процесу професійного становлення. Потреба в саморозвитку – основна складова особистості, підготовленої до професійної діяльності відповідно до сучасних вимог суспільства.

Список використаних джерел

1. Дьяченко М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности [Текст] / М. И.Дьяченко, Л.А.Кандыбович. – Минск: Изд-во Бел. ун-та, 1996. – 176 с.
2. Ильина Г.Н. Формирование готовности к профессиональному саморазвитию студентов технического вуза [Текст]: автореф. дис... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 / Г.Н.Ильина. - Волгоград, 1994. – 20 с.
3. Ильина Г. Н. Формирование готовности к профессиональному саморазвитию у студентов технических вузов [Текст] / Г.Н.Ильина– Волгоград: Изд-во ВолГУ, 1991. – 35 с.
4. Кулешова В. В. Методика формування пошуково-дослідницьких умінь майбутніх

- інженерів-педагогів у процесі професійної підготовки [Текст] / В. В. Кулешова, В. В. Мальована // Монографія: Артемівськ - ННППІ УІПА, 2012. – 264с.
5. Ломов Б. Ф. Вопросы общей, педагогической и инженерной психологии [Текст] / Б. Ф. Ломов. – М.: Педагогика, 1991. – 295 с.
6. Сериков В. В. Формирование у учащихся готовности к труду [Текст] / В. В. Сериков. – М.: Педагогика, 1988. – 192 с.
7. Слостенин В. А. Профессиональная готовность учителя в воспитательной работе: содержание, структура, функционирование [Текст] / В. А. Слостенин // Профессиональная подготовка учителя в системе высшего образования. – М.: Изд-во Моск. Пед. ин-та им. В.И. Ленина, 1982. – № 2. - С. 14-28.
8. Пехота О. М. Особистісно-орієнтована освіта і технології [Текст] / О.М.Пехота // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. – К.: Віпол, 2000. – №1. - С. 274-297.
9. Харченко П. В. Формування готовності до професійного саморозвитку у майбутнього педагога-музиканта [Текст]: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / П. В. Харченко. – К., 2004. – 20 с.

References

1. Dyachenko, M.I., Kandybovich, L.A. (1996) Psychological problems of readiness for activity [Text]. - Minsk: Publishing House. Bel. Univ, 176.
2. Ilyina, G.N. (1994) Formation of readiness for professional self-development of the technical academy students [Text]: Author. Diss. Phd. ped. Sciences: spec. 13.00.08. Volgograd, 20.
3. Ilyina, G.N. (1991) Formation of readiness for professional self-development of technical academy students [Text]. Volgograd: Publishing House of Volgograd, 35.
4. Kuleshova, V., Maliovana, V. (2012) Methods of forming search and research skills of future engineers-teachers in the training [Text] Monograph: Artemivsk - NNPPPI UIPA, 264.
5. Lomov, B.F. (1991) Questions of common, pedagogical and engineering psychology [Text]. M.: Education, 295.
6. Serikov, V.V. (1988) Forming of readiness of students to work [Text]. M.: Education, 192.
7. Slastionin, V.A. (1982) Professional readiness of the teacher in educational work: content, structure, function [Text]. Professional teacher training in higher education. M.: Publishing House. Ped. Inst. Lenin, 2. 14-28.
8. Piehota, O.M. (2000) Personality-oriented education and technologies [Text]. Continuous professional education: problems, searches, perspectives. K.: Vipol, 1. 274-297.
9. Kharchenko, P.V. (2004) Formation of readiness for professional self-development of the future teacher-musician [Text]: Diss. Phd. Pedagogical Sciences. spec. 13.00.04. K., 20.

НАУЧНАЯ СУЩНОСТЬ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ДИЗАЙНА К ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ САМОРАЗВИТИЮ

В.Л. Малинкина

Аннотация. В статье охарактеризовано сущность и структуру готовности будущих преподавателей дизайна к профессиональному саморазвитию. Определено, что профессиональное саморазвитие педагога является необходимым условием, способом и критерием становления профессионала во время обучения. Процесс формирования готовности к профессиональному саморазвитию будущего преподавателя дизайна имеет свою специфику и включает в себя развитие личности, которая владеет творческим мышлением, интеллектом, профессиональной самостоятельностью, способна разрушать все то, что уже стало общепринятым, уметь принимать гибкие решения в сложных жизненных ситуациях. Важным фактором, который способствует эффективности формирования готовности к профессиональному саморазвитию будущего преподавателя дизайна, является формирование у студентов мотивационно-ценностного отношения к педагогической деятельности. Процесс формирования мотивационно-ценностного отношения очень сложный и связан с личностными преобразованиями будущего преподавателя – сменой ценностей, мотиваций, способностей опыта общения, деятельности и

поведення. Практичною метою майбутньої педагогічної діяльності є підтримка та посилення інтересу до вибраної спеціальності. Активне професійне саморозвиток суб'єктів освітнього процесу виступає критерієм розвитку навчального закладу, а готовність до діяльності розвивається на основі засвоєння загальних та професійних знань, формування необхідних для виконання діяльності умінь та навичок, удосконалення сформованих професійно значимих якостей особистості, здібностей, важливих для майбутньої професійної діяльності. Формування готовності до професійного саморозвитку майбутнього вчителя дизайну безпосередньо пов'язано з самопізнанням, самоосвітою, саморегуляцією та самооцінкою.

Ключові слова: саморозвиток, професійне саморозвиток, готовність до професійного саморозвитку.

SCIENTIFIC ESSENTIALITY OF READINESS OF FUTURE TEACHERS OF DESIGN FOR PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT

V. L. Malinkina

Abstract. The article identified the nature and structure of readiness of future teachers of design for professional self-development. It was determined that professional self-development of the teacher is a necessary condition, manner and criteria of becoming a professional during the training. The process of formation of readiness for professional self-development of the future teacher of design has its own specifics and includes the development of the personality, which owns creative thinking, intelligence, professional ability, is capable of destroying everything that is already common to be able to make flexible decisions in difficult situations. An important factor that promotes to the efficiency of formation of readiness for professional self-development of the future teacher of design, is the formation of students' motivation and value attitude for teaching. The process of formation of motivational-value relations is very complex and is linked to personal transformations of the future teacher is a change of values, motivations, abilities, experience of communication, activity and behavior. The practical goal of a future educational activity is to support and strengthen interest in the chosen specialty. Active professional self-development of the educational process stands criterion of development of the institution and the readiness to develop activities based on the mastering of general and professional knowledge formation necessary for the implementation of activities and skills, improving existing professionally significant personal qualities and abilities that are important for future careers. Formation of readiness for professional self-development of the future teacher of design is directly related to self-knowledge, self-education, self-regulation and self-esteem.

Key words: self-development, professional self-development, readiness to professional self-development.

УДК 37.015.31:316.42-053.81/:77

ФОТОМИСТЕЦТВО У КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Д. Ю. МАЛКОВ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та інформаційних технологій в освіті

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: dum07@mail.ru

Т. М. МАСЛОВА, аспірант КНУКіМ (м.Київ)

E-mail: maslova@mail.ru

Анотація: В статті розкрито вплив фотомистецтва на соціокультурне виховання молоді. Визначено завдання клубів за місцем проживання що пов'язані із соціалізацією молоді, їх соціокультурним дозвіллям у поза навчальний час. Визначено роль молодого фотографа в умовах соціокультурної діяльності клубу. Формування уявлення про навко-